

STANOWISKO UNHCR W SPRAWIE ODSYŁANIA OSÓB DO SUDANU

Maj 2023 r.

Spis treści

Wstęp.....	1
Dostęp do terytorium i potrzeby w zakresie ochrony międzynarodowej	2
Zawieszenie wydawania decyzji odmownych w sprawie wniosków o ochronę międzynarodową	2
Wnioski sur place składane przez obywateli Sudanu i bezpaństwowców, którzy zamieszkiwali na stałe w Sudanie	3
Uchodźcy i osoby ubiegające się o azyl/ochronę (posiadające inne obywatelstwo)	3
Zalecenie nieodsyłania osób	3

Wstęp

- 15 kwietnia 2023 r. w wielu miastach w całym kraju, w tym w stolicy kraju Chartumie, wybuchły walki między sudańskimi siłami zbrojnymi (SAF), dowodzonymi przez Abdelfattaha al-Burhana, a Siłami Szybkiego Wsparcia (RSF), siłami paramilitarnymi dowodzonymi przez Mohameda „Hemediego” Hamdana Dagalo. ¹ Zgodnie z doniesieniami zginęły setki cywilów, a tysiące zostało rannych. ² Walki na dużą skalę doprowadziły do niedoborów żywności, wody, leków, paliwa i energii elektrycznej, a ludność cywilna została pozbawiona dostępu do podstawowych usług. ³
- Już przed wybuchem obecnego konfliktu Sudan dotknięty był poważnym kryzysem humanitarnym, z 3,7 mln osób wewnątrznie przesiedlonych i 15,8 mln osób potrzebujących pomocy humanitarnej, w tym około 11 mln osób pilnie potrzebujących pomocy. ⁴ Wyrażono obawy, że w wyniku walk znacznie wzrosną potrzeby humanitarne, a operacje pomocy humanitarnej stoją przed poważnymi wyzwaniami ze względu na sytuację w zakresie bezpieczeństwa. ⁵
- Pomimo wezwań podmiotów międzynarodowych i regionalnych do zakończenia działań zbrojnych walki nie ustają. Duża liczba cywilów została zmuszona do ucieczki z obszarów dotkniętych walkami, w tym osoby, które były już przesiedlone wewnątrznie w wyniku poprzednich konfliktów w Sudanie, oraz uchodźcy z innych krajów, którzy szukali bezpieczeństwa w Sudanie. ⁶ Oprócz nowych przesiedleń wewnętrznych ⁷ zaobserwowano znaczne przepływy osób uciekających

¹ International Crisis Group, *Stopping Sudan's Descent into Full-Blown Civil War*, 20 kwietnia 2023 r., www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/sudan/stopping-sudans-descent-full-blown-civil-war.

² BBC, *Sudan crisis: Civilians facing catastrophe as 100,000 flee fighting - UN*, 3 maja 2023 r., <https://www.bbc.com/news/world-africa-65448691>; OCHA (Biuro NZ ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej), *Sudan: Clashes between SAF and RSF - Flash Update No. 9*, 2 maja 2023 r., <https://reliefweb.int/report/sudan/sudan-clashes-between-saf-and-rsf-flash-update-no-9-2-may-2023>.

³ AP News, *Heavy Clashes Rock Sudan's Capital Despite Truce Extension*, 28 April 2023, <https://apnews.com/article/sudan-war-military-rsf-truce-civilians-7a7c558e8a5ce2a23bd7049641e14782>; OCHA (Biuro NZ ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej), *Sudan: Clashes Between SAF and RSF - Flash Update No. 7*, 26 kwietnia 2023 r., <https://reports.unocha.org/en/country/sudan>; Al- Dżazira, *Sudan Updates: WHO Says 60% of Khartoum Health Centres Closed*, 26 kwietnia 2023 r., www.aljazeera.com/news/liveblog/2023/4/26/sudan-live-news-truce-violations-worsen-civilian-suffering; Devex, *Health System under Attack in Sudan's 'Horrific' Conflict*, 20 kwietnia 2023 r., www.devex.com/news/health-system-under-attack-in-sudan-s-horrific-conflict-105382.

⁴ UNHCR, *Data Portal: Sudan*, <https://data.unhcr.org/en/country/sdn>, dostęp 28 kwietnia 2023 r.; OCHA (Biuro NZ ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej), *Sudan Humanitarian Needs Overview 2023*, 7 listopada 2022 r., <https://reliefweb.int/report/sudan/sudan-humanitarian-needs-overview-2023-november-2022>.

⁵ UNHCR, *Sudan: UNHCR Warns Forcibly Displaced Are Facing Worsening Risks in Sudan and Region*, 28 kwietnia 2023 r., www.unhcr.org/news/briefing-notes/sudan-unhcr-warns-forcibly-displaced-are-facing-worsening-risks-sudan; Axios, *Sudan "Staring into the Abyss" as Humanitarian Situation Worsens*, 26 kwietnia 2023 r., www.axios.com/2023/04/26/sudan-humanitarian-death-toll-hospital-biohazard; UNICEF i inni, *Fighting in Sudan Rapidly Worsening an Already Dire Humanitarian Situation for Children, Warn UNICEF, Save the Children and World Vision*, 26 kwietnia 2023 r., <https://www.unicef.org/press-releases/fighting-sudan-rapidly-worsening-already-dire-humanitarian-situation-children-warn>.

⁶ UNHCR, *UNHCR's Grandi: To Avoid Further Suffering and a Major Refugee Crisis, Sudan Needs Urgent Peace Efforts*, 26 kwietnia 2023 r., www.unhcr.org/news/unhcr-s-grandi-avoid-further-suffering-and-major-refugee-crisis-sudan-needs-urgent-peace; UNHCR, *UNHCR Mobilizes to Help People Fleeing Sudan for Neighbouring Countries*, 25 kwietnia 2023 r., www.unhcr.org/news/unhcr-mobilizes-help-people-fleeing-sudan-neighbouring-countries.

⁷ Na dzień 2 maja 2023 r. szacuje się, że w wyniku konfliktu na terytorium Sudanu zostało ostatnio przesiedlonych 334 000 osób. OCHA (Biuro NZ ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej), *Sudan: Clashes between SAF and RSF - Flash Update No. 9*, 2 maja 2023 r., <https://reliefweb.int/report/sudan/sudan-clashes-between-saf-and-rsf-flash-update-no-9-2-may-2023>.

z Sudanu do krajów otaczających, w tym zwłaszcza przepływy obywateli Sudanu do Czadu i powroty uchodźców z Sudanu Południowego do Sudanu Południowego, a także odpływy do Republiki Środkowoafrykańskiej, Egiptu, Etiopii, Libii i Erytrei.⁸

Dostęp do terytorium i potrzeby w zakresie ochrony międzynarodowej

4. Ponieważ sytuacja w Sudanie pozostaje płynna i niepewna, UNHCR wzywa wszystkie kraje do umożliwienia cywilom wszystkich narodowości uciekającym z Sudanu niedyskryminacyjnego dostępu do swoich terytoriów. Dotyczy to zarówno obywateli Sudanu, jak i osób innych narodowości oraz bezpaństwowców, w tym osób nieposiadających paszportów ani dokumentów tożsamości innego rodzaju. Należy zawsze przestrzegać zasady non-refoulement (stanowiącej, że osoby, której odmówiono przyznania statusu uchodźcy, nie wolno deportować do kraju, w którym groziłoby jej niebezpieczeństwo prześladowania). Obywatelom państw trzecich, którzy uciekają przed konfliktem w Sudanie, ale nie potrzebują ochrony międzynarodowej, należy umożliwić dostęp do bezpiecznego terytorium z myślą o ułatwieniu im dalszej podróży. UNHCR zwiększa swoje wsparcie dla krajów sąsiadujących z Sudanem, przygotowując je na napływ większej liczby przybyszów.
5. Wszystkie wnioski składane przez obywateli Sudanu, jak również przez bezpaństwowców, którzy byli stałymi mieszkańcami Sudanu, ubiegających się o ochronę międzynarodową, należy rozpatrywać w ramach sprawiedliwych i skutecznych procedur zgodnie z międzynarodowym i regionalnym prawem dotyczącym uchodźców. UNHCR uważa, że osoby uciekające przed toczącym się w Sudanie konfliktem, jak również obywatele Sudanu przebywający poza granicami kraju, którzy nie mogą tam powrócić z powodu konfliktu, prawdopodobnie potrzebują międzynarodowej ochrony przysługującej uchodźcom na mocy art. 1 ust. 2 Konwencji OAU z 1969 r.,⁹ lub na mocy Deklaracji z Kartagenu;¹⁰ lub uzupełniających form ochrony, w tym ochrony uzupełniającej na mocy art. 15 lit. c) dyrektywy kwalifikacyjnej UE.¹¹ Ponadto osoby uciekające przed konfliktem w Sudanie lub osoby, które nie mogą tam powrócić z powodu konfliktu, mogą również spełniać kryteria Konwencji z 1951 r. dotyczące statusu uchodźcy.¹²
6. W związku z niestabilną sytuacją na całym terytorium Sudanu UNHCR nie uważa za stosowne odmawiania ochrony międzynarodowej Sudańczykom i osobom, które zamieszkiwały na stałe w Sudanie, ze względu na istnienie alternatywy w postaci ucieczki lub relokacji wewnętrznej.
7. Mogą istnieć osoby, które miały związek z czynami, które powodują, że mają do nich zastosowanie klauzule wyłączające zawarte w art. 1F Konwencji z 1951 r.¹³ W takich przypadkach konieczne będzie staranne zbadanie wszelkich kwestii związanych z osobistą odpowiedzialnością za zbrodnie, które mogą stanowić podstawę do wyłączenia spod międzynarodowej ochrony przysługującej uchodźcom. Ponadto w celu zachowania cywilnego charakteru azylu państwa członkowskie musiałyby starannie oceniać sytuację osób nowo przybyłych, aby móc zidentyfikować osoby zaangażowane w działania zbrojne i oddzielić je od cywilnej ludności uchodźczej.¹⁴

Zawieszenie wydawania decyzji odmownych w sprawie wniosków o ochronę międzynarodową

8. W związku z obecną niestabilną sytuacją w Sudanie UNHCR wzywa państwa azylowe do zawieszenia wydawania decyzji odmownych w sprawie wniosków o ochronę międzynarodową

⁸ UNHCR, *Sudan Situation - UNHCR External Update #4*, 2 maja 2023 r., <https://data.unhcr.org/en/documents/details/100409>; UNHCR, *Sudan Emergency | Population Movement from Sudan as of 1 May 2023*, 2 maja 2023 r., <https://data.unhcr.org/en/documents/details/100372>.

⁹ Organizacja Jedności Afrykańskiej, *Konwencja regulująca szczegółowe aspekty problemów uchodźców w Afryce* ("Konwencja OJA"), 10 września 1969 r., 1001 Zbiór traktatów ONZ, 45, www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b36018.html.

¹⁰ *Deklaracja z Kartagenu w sprawie uchodźców, symposium w sprawie międzynarodowej ochrony uchodźców w Ameryce Środkowej, Meksyku i Panamie*, 22 listopada 1984 r., www.refworld.org/docid/3ae6b36ec.html, ust. III(3).

¹¹ Unia Europejska, *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/95/UE w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (wersja przekształcona)* z 13 grudnia 2011 r., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32011L0095&from=PL>, Artykuł 15.

¹² Zgromadzenie Ogólne ONZ, *Konwencja dotycząca statusu uchodźców* z 28 lipca 1951 r., Zbiór traktatów ONZ, t. 189, s. 137, www.unhcr.org/refworld/docid/3be01b964.html; oraz Zgromadzenie Ogólne ONZ, *Protokół dotyczący statusu uchodźców* z 31 stycznia 1967 r., Zbiór traktatów ONZ, t. 606, s. 267, www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b3ae4.html.

¹³ UNHCR, *Guidelines on International Protection No. 5: Application of the Exclusion Clauses: Article 1F of the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees* z 4 września 2003 r., CR/GIP/03/05, www.unhcr.org/refworld/docid/3f5857684.html.

¹⁴ Zob. UNHCR, *Operational Guidelines on Maintaining the Civilian and Humanitarian Character of Asylum* z września 2006 r., www.refworld.org/docid/452b9bca2.html.

składanych przez obywateli Sudanu lub bezpaństwowców, którzy zamieszkiwali na stałe w Sudanie. Zawieszenie to powinno obowiązywać do czasu, gdy sytuacja w Sudanie ustabilizuje się i dostępne będą wiarygodne informacje na temat bezpieczeństwa i sytuacji w zakresie praw człowieka, co pozwoli na dokonanie pełnej oceny potrzeby udzielenia ochrony międzynarodowej poszczególnym wnioskodawcom.

Wnioski sur place składane przez obywateli Sudanu i bezpaństwowców, którzy zamieszkiwali na stałe w Sudanie

9. Wielu obywateli Sudanu (oraz bezpaństwowców, którzy zamieszkiwali na stałe w Sudanie) przebywających w innych krajach korzysta obecnie ze statusów prawnych związanych np. ze studiami lub pracą, przyznanych przed obecną eskalacją konfliktu w Sudanie. UNHCR zaleca w przypadkach, gdy jest to możliwe i właściwe, przedłużenie istniejących statusów prawnych na tak długo, jak to będzie konieczne. Osobom korzystającym z takich rozwiązań nie powinno się uniemożliwiać ubiegania się o ochronę międzynarodową.
10. W przypadku obywateli Sudanu, których wnioski o udzielenie ochrony międzynarodowej zostały odrzucone przed ostatnimi wydarzeniami, obecna sytuacja w Sudanie może spowodować zmianę okoliczności, które należy wziąć pod uwagę, w tym w przypadku składania nowego wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej.

Uchodźcy i osoby ubiegające się o azyl (posiadające inne obywatelstwo), ochronę międzynarodową

11. Także osoby o obywatelstwie innym niż sudańskie mogą zdecydować się lub zostać zmuszone do opuszczenia Sudanu w wyniku wydarzeń związanych z konfliktem i należy im na to pozwolić. Niektóre z tych osób mogły być zostać uznane za uchodźców lub zarejestrowane jako osoby ubiegające się o azyl/ochronę międzynarodową w Sudanie. Obywatele Sudanu Południowego stanowią najliczniejszą grupę uchodźców w Sudanie, jednak kraj ten gości również znaczące populacje uchodźców m.in. z Erytrei, Etiopii, Syrii i Jemenu.¹⁵ Jeżeli osoby te podróżują dalej do państw trzecich w poszukiwaniu bezpieczeństwa, przy rozpatrywaniu ich wniosków o ochronę międzynarodową należy stosować krajowe procedury azylowe. Uchodźcy, których sytuacja w Sudanie zmusza do powrotu do kraju pochodzenia w niekorzystnych okolicznościach, mogą znaleźć się w sytuacji, w której będą musieli ponownie uciekać do państwa trzeciego; również przy rozpatrywaniu wniosków takich osób o ochronę międzynarodową należy stosować krajowe procedury azylowe.
12. Ponadto mogą istnieć cudzoziemcy, jak również bezpaństwowcy i osoby o nieustalonym obywatelstwie, którzy potrzebowali ochrony międzynarodowej i korzystali z innych form legalnego pobytu w Sudanie. UNHCR zaleca, aby przy rozpatrywaniu wniosków takich osób stosować procedury azylowe kraju, w którym ubiegają się one o ochronę międzynarodową.

Zalecenie nieodsyłania osób

13. Ponieważ sytuacja w Sudanie jest niestabilna i może pozostać niepewna przez jakiś czas, UNHCR wzywa państwa do zawieszenia przymusowego odsyłania obywateli i bezpaństwowców, którzy zamieszkiwali na stałe w Sudanie, również tych, których wnioski o azyl/ochronę międzynarodową zostały już odrzucone. Zakaz przymusowego odsyłania służy jako norma minimalna i musi obowiązywać do czasu, gdy sytuacja w zakresie bezpieczeństwa w Sudanie znacznie się poprawi, umożliwiając bezpieczny i godny powrót osób uznanych za niewymagające ochrony międzynarodowej.
14. UNHCR będzie nadal monitorować sytuację w Sudanie, aby oceniać potrzeby w zakresie ochrony międzynarodowej wynikające z aktualnej sytuacji.

¹⁵ Wytyczne UNHCR dla poszczególnych krajów dotyczące tych populacji, zob. UNHCR, *Position on Returns to Ethiopia*, marzec 2022 r., www.refworld.org/docid/623079204.html; UNHCR, *UNHCR Position on Returns to South Sudan - Update III*, październik 2021 r., www.refworld.org/docid/617676f04.html; UNHCR, *Position on Returns to Yemen - Update I*, październik 2021 r., www.refworld.org/docid/6171436e4.html; UNHCR, *International Protection Considerations with Regard to People Fleeing the Syrian Arab Republic, Update VI*, marzec 2021 r., www.refworld.org/docid/606427d97.html; UNHCR, *Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Asylum-Seekers from Eritrea*, 20 kwietnia 2011 r., www.refworld.org/docid/4d4afe0ec2.html.